

Ezgi Karataş

Günişığı Kitaplığı Yayın Yönetmeni Müren Beykan ile Söyleşi

17. yaşını süren, çocuk ve gençlik kitapları yayınevi **Günişığı Kitaplığı'nın** ve onun gençlik için yaratılan alt markası **ON8'in** kurucularından, yayın yönetmeni ve editörü; arkeoloji doktorası sahibi, mimar. Bugüne dek çağdaş çocuk ve gençlik edebiyatının önemli yüzlerce kitabının yanı sıra 2010 Memet Fuat Yayıncılık Ödülü'yle taçlanan "**Köprü Kitaplar**" dizisini, çocuklar kadar yetişkinlerin de tutkunu olduğu "**Çıtır Çıtır Felsefe**" dizisini ve günümüzün 31 önemli yazarının anı, şiir ve öykülerinden oluşan **15: Yaramaz Bu Kitap** adlı seçki gibi özgün projeleri yayına hazırladı. Beykan, mizah sanatçısı Behiç Ak'ın yazıp çizdiği, 10 kitaplık ünlü "**Gülümseten Öyküler**" dizisinin de, "**Karikatür Kitabı**"nın da editörü. Son yıllarda kitaplarıyla artan bir ilgi toplayan Müge İplikçi'nin çocuk edebiyatında yurtdışına açılan bir verime yönelmesinde tuzu var.

Yaşam Öyküsü:

Günişığı Kitaplığı kurucularından, yayın yönetmeni, editör ve yazar Müren Beykan 1956'da Samsun'da doğdu. İstanbul'da Kadıköy Maarif Koleji'nden (1974) sonra üniversite eğitimi İTÜ Mimarlık Fakültesi'nde (1974-1979) tamamladı ve aynı fakültenin Restorasyon Dalı'nda başladığı lisansüstü eğitimini (1979-1981), Prof. Dr. Metin Sözen'in danışmanlığındaki "Esekapı Mescit ve Medresesi Restorasyonu" başlıklı teziyle sonuçlandırdı. 1982'de aynı birimde Prof. Doğan Kuban'la başladığı doktora programını, sürdürmekte olduğu arkeolojik çalışmalarda derinleşerek tez konusunu bu alandan seçmeye karar verip

noktaladı. İÜ Edebiyat Fakültesi Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı'nda Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu ile doktora programına yeniden başladı ve 2004'te "Prokonnesos'ta Bulunan İon Sütun Başlıkları - Yerel Mermer Ocaklarında Biçimlendirilmesi ve İhracatı" başlıklı teziyle mezun oldu. (Bu tez, İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü'nün bilimsel yayınları kapsamında kitaplaştırılmıştır -2013).

1980'de ÇEVRE Görsel Sanatlar ve Mimarlık Dergisi'nde editör yardımcılığıyla başlayan yayıncılık yaşamını, çeşitli kurumlarda kesintisiz sürdürdü. 1982'den itibaren Dr. Nejat F. Eczacıbaşı Vakfı'nın hazırladığı üç ciltlik **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**'nde (1997) yayın yönetmeni oldu. 1996'da Uluslararası HABİTAT II Büyük Buluşması kapsamı içinde Türk Tarih Vakfı'nın İstanbul'da Darphane binalarında düzenlediği iki büyük kültür sergisinin ("Dünya Kenti İstanbul" ile "Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme") yayın kataloglarını hazırladı. Yapı Endüstri Merkezi (YEM) Yayınevi'nin çeşitli yayınlarında editörlük yaptı.

Müren Beykan, 1996'da kurucularından olduğu Günışığı Kitaplığı'nın yayın yönetmenliğini sürdürmektedir. Yayınevinin hemen her kitabının yetkinliğinden, özenli bir Türkçeye biçimlenmesinden sorumlu olan Beykan, metinlerin düzeltilmesini bizzat yapmaktadır. Ayrıca, çocuklar için kitaplar hazırlamış olan, İngilizceden Türkçeye çeviriler yapan Beykan evli ve iki kız çocuk annesidir.

Ezgi Karataş: Yayıncılık dünyasında salt çocuklara dönük yayıncılık yapan az sayıda yayınevi varken son zamanlarda pek çok yayınevinin çocuk yayıncılığı alanına girdiğine tanık oluyoruz. Tabii burada edebiyat dünyasının piyasalaşma tecrübesini de görmek mümkün. Siz bu konuda ne söylemek istersiniz?

Müren Beykan: Günışığı Kitaplığı 1996 yılında yayın hayatına başladığında, edebiyat çerçevesi içinde anılabilecek çocuk kitaplarının sayısı şaşılacak kadar az sayıdaydı. Gençler için yazılmış gençlik kitaplarıysa zaten yoktu diyebiliriz. Çocuk ve gençlik edebiyatının olmazsa olmazı nitelikli bir biçimsellikten söz bile etmiyorum. Bizi çocuklar ve gençler için has edebiyat yayımlama sevdasına düşüren de işte o yılların, büyüklü bir dokunuş bekleyen edebiyat iklimi oldu. Çocuk için yayımlanamaz diye düşünülen konulara, çocuk gerçekliğine, çocuk kitabı estetiğine ciddi kafa yorduk. Çocuklar için olacak diye çocuksulukla yazılan, çocukça olsun diye primitif desenlenen, çocuk anlamaz diyerek neredeyse gerçek bir kitap olarak bile biçimlendirilmeyen her tür "yazılı malzeme"ye karşı has edebiyat safında tutunmayı ilke edindik. Türkiye'de çocukların, gençlerin de, en az yetişkinler kadar iyi kitabı, edebiyatı hak ettiğini savunarak yola çıktık. Ve işte, aradan 18 yıl geçtikten sonra, bugün artık nitelikli

çocuk ve gençlik edebiyatından söz edilmeye, gençlik edebiyatı stantları açılmaya başlandı ki hayallerimiz gerçek oldu sayıyoruz. Evet, pek çok yayınevinin, özellikle yetişkin edebiyatı yayıncılarının, bu alanda da kolları sıvadığını, yurtdışından çağdaş örnekleri dilimize çevirerek yayımladıklarını, artan sayıda yazarın çocuklara yazmak istediğini görüyoruz. 2008'de Türkiye, özgün edebiyatını yurtdışında tanıtmaya sürecine girdi ve Frankfurt Kitap Fuarı'nda bir anlamda görücüye çıktı. Bu atılım yayıncılarımıza, Batılı yayıncıların özellikle çocuk ve gençlik edebiyatında neler yapmakta olduğunu daha yakından izleyebilme alışkanlığı getirdi denebilir. Üstelik, ulusal standlarla fuarlarda toplu olarak yer alma politikası o yıldan beri hep sürdürülmekte. Böylece yayıncılarımızın bilgisi de arttı, iştahı da arttı. Batılı ülkelerde çocuk için üretilenlerin çeşitliliği ve niteliği, büyük yayıncılık sektöründe baştan çıkarıcı bir paya sahiptir. Dolayısıyla yayıncılarımızın ilgilerini bu alana doğru genişletmelerini rastlantı sayamayız.

E.K.: Bir yandan da, gerici yayınevlerinin çocuk yayıncılığına büyük yatırım yaptığını gözlemliyoruz. Kitapçılar dışında market alışverişlerinin yapıldığı zincirlerde, standlarda bu yayınlara bolca rastlanıyor. Birçok yayınevinin aksine, oldukça düşük fiyatlar uyguluyorlar. Bu durumla mücadele için, çocuk yayınevlerinin daha uygun fiyatlarla okuyucuya ulaşması ne kadar mümkün? Ya da bu geçerli bir yol olabilir mi?

M.B.: Yalnızca bizim ülkemizde olduğunu düşünmeyelim, hemen her ülkede "amaçlı metinlerle" dolu çocuk kitapları var. Edebiyat şemsiyesine giremeyecek kitaplar bunlar. Ve elbette, gerçek bir edebiyat kitabını oluşturan maliyetlerle yakından uzaktan ilgileri yok. Çocuk kitapları, çoğunlukla sanıldığığın tersine, en pahalı yayıncılık alanı. Çocuk kitabı desenlemek bir sanat işi; o desenlerle bir kitap tasarlamak ayrı bir sanat işi; çocuğa göre yazılan bir dosyayı bir kitaba dönüştürmek ciddi editörlük işi; yabancı çocuklar için yabancı dilde yazılmış bir kitabın çevrilerek bambaşka bir kültürde kitaplaştırılması uzman editörlük işi. Yani çocuk edebiyatının her aşamasında telifle çalışan fikir emekçileri, sanatçılar söz konusudur ki, yabana atılmasın, bir profesyonel yayıncı için alışlagelenden çok daha detaylı koca bir maliyet demektir bu. Ve de taviz verilemezdir de, çünkü çocuk okur en keskin yetiştikenden bile keskin bir eleştirmendir, onun kalbini

kazanmak öyle üç beş çiziktirerek mümkün değildir. Bunu alanımızın yazarları da, illüstratörleri de, editörleri de çok iyi bilir. Dolayısıyla çocuk okura ulaşmanın yolu, market raflarında ucuza durmakmış gibi algılanmamalı. Bir ülkenin gelişmişliğinin ölçütlerinden biri kütüphanelerinin, kitabevlerinin sayısı ile ölçülüyor, marketlerinin sayısı ile değil.

E.K.: Son dönemde artan sayıda yetişkin edebiyatı yazarı da çocuk edebiyatına ilgi duymaya ve bu alanda kitaplar yazmaya başladı. Bu parlamanın sonucu akla şu soruyu getiriyor: Acaba ismarlama kitaplarla mı karşı karşıyayız?

M.B.: Yazarlarımız pekâlâ farklı yaş gruplarına yazmanın mümkün olduğunu, verimlerinin bu doğrultuda eğilip bükülebileceğini, küçüklere yazmanın eğlenceli olduğunu keşfettiler. Evet, talepler de gelir yazarlara elbette, bir koleksiyona davet edilirler, bir tema çerçevesinde öykü yazmaları istenir, ama sadece metin yazarı olmayan, gerçek bir edebiyat ustasının yaratıcılığını ismarlamak mümkün değil. Ne ki, onlar da motivasyona ihtiyaç duyabilirler, üsluplarını, yazınsal güçlerini yeni ve farklı vesilelerle sinamak isteyebilirler. Bunca değişen bir dünyada edebiyat ilişkilerinin de değişmesi şaşırtmamalı. "Proje kitaplar"sa konu, onlar ayrı bir grup sayılmalı; özellikle eğitsel alandaki yayınlarda ismarlama proje kitaplar normal.

E.K.: Çocuk yayıncılığı alanında da kitap yayımlayan ünlü bir yayınevi yakın zaman önce kitap kapaklarında değişime gitti. Hafta sadık okuyucuları tarafından da ciddi biçimde eleştirildi. Tasarım ve sunum yayınevlerinin dilinden düşmeyen iki kavram. Bunu çocuk yayıncılığında da görmek mümkün mü?

M.B.: Yazarın zihnine "dokunduğumuz" nesne sayabiliriz kitabı. Fena halde tuhaf ve fena halde çekici. Hele ki çocuk ve gençlik edebiyatında kitabın çekiciliği yazarın yaratısına katkıda bulunduğu bir gerçek. Çocuk ve genç okurun renkli dünyası, gelişmekte olan zevkleri ve değişip duran ilgisi, onlara hazırlanan kitapları da ciddi oranda etkiliyor. Değişen, gelişen teknoloji göz ardı edilemiyor. Dinamik bir alan olduğu kadar işbirliği gerektiren bir alan. Çocuğa ya da gence ulaşacak bir kitabın kapağının da, iç tasarımının da tek seferde, tek elden çıkması beklenmemelidir. Kitabın desenlenmesi başka iştir, bu desenlerin kitap bütününde biçimlendirilmesi başka iştir. Usta bir tasarımcıyla

çalışmazsanız, en iyi sanatçının desenlediği bir kitap bile ışıltısını yansıtamayabilir. Ancak, bu usta tasarımcıların sayısı ülkemizde çok az. Özellikle grafik tasarım bölümlerinde okuyan gençler mezun oldukları an fevkalade olmak özgüvenine sahipler, ne iyi. Ama gerçek bir yayınevinde fark yaratmak için yıllarca emek vermek, hem dünyadaki gelişmeleri hem kendi gücünü iyi izlemek ve yılmadan çalışmak gerek. Tasarım ne demek, onu ancak sahada anlamak, öğrenmek mümkün; sabırla, yılmadan. Türkiye'de gerçekten boş bir alan bu. Gençler beni duysa keşke.

E.K.: Kitapçılarda çocukların gelişimsel düzeyine uygun olduğu kadar, zihinsel gelişimlerine de yardımcı olabilecek "iyi yayınlar" bulmak önemli. Ancak nitelikli yayınlar, gösterişli kapaklarla biçimlenmiş, çoğunlukla içi boş kitapların arasında kaybolabiliyor. Nitelikli yayınların farkındalığı nasıl artırılabilir?

M.B.: Çocukla kitabın en zengin buluşma noktası sayabileceğimiz kitapçılar ne yazık ki her geçen gün azalıyor. Var olanlarda da kitap içeriklerine ilişkin yeterli bilgi yok. Birkaç çok satan dışında, kitapla dostluğu olmayan satış elemanları, değil çocukların, yetişkinlerin bile aradığı kitabı bulmakta zorlanıyor. Kitap fuarları dersiniz, olağanüstü buluşma fırsatları sunuyor, önemsiyoruz, ama çocuğun, günlük yaşamında doğallıkla kitapla buluşmasını sağlamıyorlar. Çocuğun sevdiği türde kitaplar danışabileceği bir kütüphanecinin çalıştığı, ödünç kitap alabileceği semt kütüphaneleri çok arzulanan ama ulaşılamayan bir rüya. Gelişmiş ülkelerde sosyal yaşamın parçası olabilmiş bu tür kütüphaneler için bizde de yatırım yapılırsa, etiket fiyatlarının haksız rekabeti iyi kitapların aleyhine sonuçlanamaz. Kütüphaneci okurunu da tanır, büyük yayın yelpazesini de tanır. Elbette kütüphanelerin yaygınlaştırılması, kültürel yatırımları önemseyecek devlet politikaları gerektirir ki o noktadan epeyce uzaktayız. Oysa, Türkiye'de kütüphanecilik alanında Batı standartlarında bir altyapı gelişmekte, üniversitelerde öğrenci yetişmekte, yetişen kadrolar uzmanlık alanlarında eğitilmekte. İş, çocuk ve gençlerin kitaba sansürsüzce ulaşmasını yarınlara garanti sağlayacak güçlü, özgüvenli politikalarda.

E.K.: Bu anlamlı söyleşide sorularıma yanıt verdiğiniz için teşekkür ederim.